

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ

ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ

Ύμηπτου 47-51, 161 21 Καισαριανή. Τηλ. 01-7224123 FAX 01-7223584

(Internet) <http://www.imkby.gr> (e-mail) info@imkby.gr

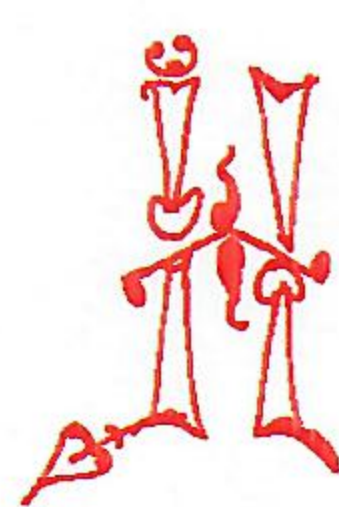
Ἀριθμ. Πρωτ. Φ.1/3/279

Ἐν Καισαριανῇ τῇ 12ῃ Μαρτίου 2007

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 66η

Πρὸς τοὺς Πανοσιολογιωτάτους καὶ Αἰδεσιμολογιωτάτους Πρεσβυτέρους,
τὸν Ἱεροκλήρυκα καὶ τοὺς Ἐφημερίους,
τοὺς Εὐλαβεστάτους Διακόνους
τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

Ἀγαπητοὶ Πατέρες καὶ Ἀδελφοί,
χαίρετε ἐν Κυρίῳ!

 ἐπὶ θύραις Μεγάλη Ἑβδομάδα «τά πάθη τά σεπτὰ ὡς φῶτα σωστικά
ἀνατέλλει τῷ κόσμῳ» (Κάθισμα τοῦ Ὁρθρου τῆς Μεγάλης Δευτέρας).
Ἡ Ἐκκλησία κατὰ τὴν Ἑβδομάδα αὕτη μᾶς καλεῖ ὅλους νὰ προσκυ-
νήσουμε τά πάθη τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ ἀφήσουμε τὸ σωστικὸ
φῶς τους νὰ ἐπιλάμψει στὶς ψυχές μας καὶ στὴν διακονία μας.

Γι' αὐτό θὰ ὑπογραμμίσουμε καὶ θὰ ὑπομνήσουμε μερικά ἀπὸ ὅσα ἡ πλού-
σια θεολογία τῆς Ἐκκλησίας μᾶς παρέδωσε γι' αὕτη τὴν περίοδο.

* * *

1. Ἡ Μεγάλη Ἑβδομάδα: ἑορτὴ τοῦ Λυτρωτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ὁλόκληρη ἡ ἁγία καὶ μεγάλη Ἑβδομάδα ἀποτελεῖ ἑορτὴ τοῦ Δεσπότου
Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τό θειότατο πρόσωπο αὐτοῦ καὶ τά σωτήρια ἔργα
Του εὐρίσκονται στό κέντρο τῆς λατρείας τῆς Ἐκκλησίας μας. Αὐτά προβάλλ-
ονται στοὺς πιστοὺς. Αὐτά ὑμνοῦνται. Μὲ αὐτά οἰκοδομοῦνται οἱ πιστοί.

Ἡ μεγάλη Ἑβδομάδα εἶναι ἡ ἑορτή τοῦ σταυροῦ καί τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ. Γι' αὐτό ὀφείλουμε πρῶτα ἑμεῖς καὶ στήν συνέχεια νά βοηθήσουμε τοὺς πιστοὺς μας νά ἐμβαθύνουν στὰ ὑψηλὰ νοήματα πού ἀποτελοῦν τὸν σκοπὸ τοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνα μας καὶ δικαιώνουν τὴν « ἐν Χριστῷ ζωὴ ».

2. Φῶτα σωστικά

Τὰ σωτηριώδη αὐτὰ γεγονότα φωτίζουν τὴν ζωὴ μας. Εἶναι φῶτα σωστικά. Διανοίγουν λυτρωτικά τοὺς ὁρίζοντες τῆς σκέψεώς μας. Ἀνακαλοῦν στήν μνήμη μας τὴν ἀλήθεια, πού πολλές φορές οἱ μέριμνες τοῦ βίου ἀπώθησαν. Καταδιώκουν τὸ ψεῦδος πού ὑψώνεται προκλητικά. Διεγείρουν τὴν διάθεσί μας σέ ἀγῶνες πνευματικούς. Κινοῦν τὴν ψυχὴ μας σέ μετάνοια. Ἐνθαρρύνουν τὴν ἀσκησι τῆς ἀρετῆς. Φυγαδεύουν τὴν ἁμαρτία. Μᾶς ὁδηγοῦν στὸν Θεό προσκυνητές τῆς ἀγάπης Του καὶ τῆς δυνάμεώς Του πού ἐκδηλώθηκε μέ τὴν ταπείνωσί Του καὶ τὴν θυσία Του γιά μᾶς.

3. Παιδεία Κυρίου

Γύρω ἀπὸ τὸν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό ἐκινήθησαν τίς τελευταῖες ἡμέρες τῆς ἐπιγείου ζωῆς Του πλῆθος προσώπων καὶ χαρακτήρων. Τὰ πρακτέα πρέπει νά μιμηθοῦμε. Τὰ φευκτέα πρέπει νά ἀπορρίψουμε.

Ἡ ὑμνολογία καὶ ἡ θεολογία τῆς Ἐκκλησίας ἐρμηνεύει στὰ ἱερὰ καὶ θαυμάσια κείμενα, πού ἔχουν ἐνταχθεῖ στὶς Ἀκολουθίες τῶν σεπτῶν ἡμερῶν τὴν συμπεριφορὰ ὅλων αὐτῶν τῶν προσώπων καὶ μέ τὴν δύναμι τοῦ παιδαγωγικοῦ λόγου τῆς οἰκοδομεῖ καὶ διαπαιδαγωγεῖ τοὺς πιστοὺς.

Ἄς τὰ προβάλλουμε καταλλήλως.

* * *

Μετά ἀπὸ αὐτὰ ἐπαναλαμβάνουμε τίς ὁδηγίες γιὰ τὴν ὁργάνωσι τῆς πνευματικῆς ζωῆς αὐτῇ τὴν ἑβδομάδα.

Α'. ΓΕΝΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ

1. **‘Ο Έσωτερικός Διάκοσμος** τῶν ἱερῶν Ναῶν πρέπει νά εἶναι ἀνάλογος πρὸς τό ὅλο πνεῦμα τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος, δηλαδή κατανυκτικός καί πένθιμος.

2. **Τά καλύμματα τῆς Ἀγίας Τραπέξης** νά εἶναι ἀπό τό βράδυ τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων μέχρι τό πέρας τῶν Μεγάλων Ὁρῶν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς πένθιμα.

3. **‘Ο φωτισμός τῶν Ἱερῶν Ναῶν** κατά τήν διάρκεια τῶν ἑσπερινῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν, δέον νά εἶναι ὀλιγοστός. Ἀπλετες φωτοχυσίες δέν ταιριάζουν μέ τόν κατανυκτικό χαρακτήρα τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος. Τό ὀλιγοστό καί μελιχρό φῶς, μαζί μέ τήν τρεμάμενη φλόγα τῶν κανδηλιῶν καί τῶν κεριῶν εἶναι ὅ,τι πρέπει.

4. **Τά Ἐκκλησιαστικά Μέλη** τῶν ἡμερῶν αὐτῶν πρέπει νά ἀποδίδονται ἀπό τούς κ. κ. Ἱεροψάλτες μέ προσοχή, σύμφωνα μέ τά μουσικά βιβλία καί χωρίς ἔντονους λαρυγγισμούς καί ἐπιδείξεις. Πρόκειται γιά μέλη ἀθάνατα, πού πρέπει νά ψάλλονται κατά τό ἦθος τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Συστήσατε στοὺς Ἱεροψάλτες, νά μελετήσουν τά μέλη αὐτά, ὥστε νά ἀποφεύγουν ἀπαράδεκτους αὐτοσχεδιασμούς. Τά μέλη ψάλλονται οὔτε πολύ ἀργά, οὔτε πολύ γρήγορα. Ἡ μεσότης εἶναι εὐπρόσδεκτος. Μερικά μέλη π.χ. τό «Ἰδού ὁ Νυμφίος ἔρχεται...», τό «Τόν Νυμφῶνά Σου βλέπω...» κλπ. εἶναι πολύ γνωστά στό ἐκκλησίασμα, καί τά συμπάλλει μέ τούς χορούς. Συστήσατε στοὺς Ἱεροψάλτες νά διευκολύνουν τόν λαό στήν συμπαλμωδία καί νά ἀποφεύγουν μουσικές γραμμές ἄγνωστες στοὺς πιστοὺς πού συμπάλλουν. Ἡ συμπαλμωδία δημιουργεῖ κατάνυξι καί ἐμπειρία συμμετοχῆς στήν προσευχή καί τήν λατρεία. Βοηθήσατε τόν λαό μας νά συμμετέχει σ' αὐτή καί μήν τόν ἀγνοεῖτε. Δικαιοῦται μιά καλή μεταχείρισι.

5. Δέν νομίζω ὅτι χρειάζεται νά τονίσω, πῶς δέν δικαιολογεῖται **καμμία διασύνη στίς Ἱερές Ἀκολουθίες** τήν Μεγάλῃ Ἑβδομάδα. Κανένα τροπάριο δέν πρέπει νά παραλείψετε χάριν δήθεν συντομίας. Μερικά ἀπό αὐτά ψάλλονται δῖς. Αὐτό νά τηρηθεῖ. Ὁ κόσμος κρατεῖ βιβλία στά χέρια του καί παρακολουθεῖ τά ψαλλόμενα μέλη. Ἄν παραλείψετε κάτι θά γίνετε ἀντιληπτοί, θά σκανδαλίσετε καί θά ἐπικριθεῖτε. Ἄλλωστε δέν θά κερδίσετε τίποτε. Μία φορά τόν χρόνο ἀκούονται αὐτά. Εἶναι ἁμαρτία κάθε παράλειψις, γιατί δείχνει ἔλλειψι εὐλάβειας. Καί ἀκόμη διάθεσι περιφρονήσεως πρὸς τήν προσευχή. Γιατί κάθε ἱερή Ἀκολουθία εἶναι μία προσευχή. Καί ἡ προσευχή γίνεται μέ φόβο Θεοῦ.

Κανονικά κάθε ἱερή Ἀκολουθία Νυμφίου διαρκεῖ 2 ὥρες. Ἡ Ἀκολουθία

τῶν Ἀχράντων Παθῶν 4 ὥρες. Συμβουλευθεῖτε τό ἰσχύον Ὁρολόγιο Πρόγραμμα τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως μας. Γιά τήν τήρησι ἐπακριδῶς τοῦ ὥραρίου ἐνάρξεως καί λήξεως τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν τήν εὐθύνη φέρουν οἱ Προϊστάμενοι τῶν Ἱερῶν Ναῶν, μέ τούς ὁποίους ὀφείλουν νά συνεννοοῦνται οἱ Ἱεροψάλτες.

6. Τά ἀναγνώσματα κατὰ τίς ἱερές Ἀκολουθίες εἶναι πολλά καί πρέπει νά διαβάζονται μέ τρόπο πού νά διευκολύνει τήν κατανόησί τους. **Τά ἱερά εὐαγγέλια, οἱ προφητεῖες, οἱ ψαλμοί, ὅλα διαβάζονται.** Τόσο οἱ ἱερεῖς ὅσο καί οἱ Ἱεροψάλτες, ἐπιβάλλεται νά προσέξουν πολύ στήν καλή καί κατ' ἐννοια ἀπόδοσι τῶν ἱερῶν κειμένων. Ὅπου ὁ Ἱεροψάλτης δέν ἔχει τήν δυνατότητα γιά μιά σωστή ἀνάγνωσι, ἄς ἀφήσει τό ἔργο αὐτό σέ ἄλλον πού μπορεῖ νά τό ἐπιτελέσει ὀρθά.

Διευκολύνει τήν τέλεσι τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν νά ὑπάρχει τακτικός Ἀναγνώστης, μέ σωστή ἄρθρωσι λόγου καί ἀνάγνωσι. Ὑπάρχουν στίς ἐνορίες μας Χριστιανοί, πού ἔχουν προϋποθέσεις γι' αὐτή τήν διακονία. Βοηθήσατέ τους νά καταρτισθοῦν καί ἐνθαρρύνάτε τους νά ἀναλάβουν τήν ὑπεύθυνη αὐτή διακονία.

7. Οἱ κ. κ. Ἐκκλησιαστικοί Ἐπίτροποι καλοῦνται νά συμβουλευθοῦν τόν Ἱερέα τους γιά κάθε λεπτομέρεια, πού ἔχει σχέσι μέ τήν τήρησι τῆς τάξεως μέσα στόν ἱερό Ναό. Πολλά ἐξαρτῶνται ἀπό τήν ἐγκαιρῇ ἐπέμβασί τους καί κυρίως ἀπό τήν ἐγκαιρῇ πρόβλεψι. Ὁ Ἱερεὺς δέν πρέπει νά θγαίνει ἀπό τό Ἅγιο Βῆμα, ντυμένος μάλιστα μέ τά ἱερά Ἄμφια, γιά νά διασχίζει τόν ναό, νά μεταβαίνει στό παγκάρι, νά δίδει ὁδηγίες ἢ νά διορθώνει ἀταξίες. **Αὐτό ἀπαγορεύεται ἀπολύτως.** Τό καθῆκον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἐπιτρόπων εἶναι νά ἐπιβλέπουν τά παιδιά, νά κατευθύνουν τόν κόσμο μέ εὐγένεια πρὸς τίς θέσεις τους, νά προλαμβάνουν κάθε ἀταξία καί νά ἐπιλαμβάνονται τῆς ἀντιμετωπίσεως κάθε ζητήματος, πού δημιουργεῖται ἐντός τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ κατὰ τήν διάρκεια, πού τελοῦνται οἱ Ἱερές Ἀκολουθίες. Μέ καλό τρόπο, χωρίς φωνές καί μαλώματα, χωρίς θυμούς νά προσφέρουν τίς καλές ὑπηρεσίες τους στήν εὐταξία τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ.

8. Ἡ ἐξασφάλιςις περισσοτέρων καθισμάτων γιά τίς ἡμέρες αὐτές εἶναι εὐλογος. Ἡ ὀρθοστασία εἶναι γιά τούς ἡλικιωμένους σκληρή δοκιμασία.

9. Ὅ,τι θέλετε νά πεῖτε στοὺς Ἱεροψάλτες, στοὺς Ἐπιτρόπους καί στοὺς Νεωκόρους φροντίσατε νά τό πεῖτε πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν. Κάνετε ἐγκαίρως τίς συνεννοήσεις σας, ὥστε νά ἀποφεύγονται ἄσκοπες κινήσεις, φωνασκίες καί παρατηρήσεις κατὰ τήν διάρκεια τῆς Ἀκολουθίας.

10. Για τήν διευκόλυνσι τῶν πιστῶν ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις ἐκδίδει *Πρόγραμμα τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν*. Τοῦτο δέον νά διανέμεται ἀπό τό παγκάρι ἀπό τήν Κυριακή τῶν Βαΐων καί ἐξῆς. Αὐτονόητο βέβαια εἶναι, ὅτι πρέπει νά τηρεῖται μέ ἀκρίβεια ἡ ἀναγραφομένη ὥρα ἐνάρξεως καί λήξεως τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν.

Β'. ΕΙΔΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ

1. Ἀκολουθίες Νυμφίου.

α. Στό «Ἐπακοῦσαι σου Κύριος...» πού ἀπαγγέλλεται ἀπό τόν ἀναγνώστη **ἀργῶς καί ἐμμελῶς** -δηλαδή ὅπως ὁ Ἀπόστολος- **ὁ ἱερεὺς μέ μῶδ ἡ μαῦρο ἐπιτραχήλιον καί φαιλόνιον** θυμιᾷ μέ τό «κατζίον» τήν Ἀγία Τράπεζα, τίς εἰκόνες τοῦ Τέμπλου καί τόν λαό. Προπορεύονται αὐτοῦ δύο παιδιά μέ λαμπάδες, πού πρέπει νά γνωρίζουν καλά τήν διαδρομή πού θά ἀκολουθήσουν μέσα στό Ναό, ὥστε νά μή δημιουργεῖται σύγχυσις. Ὁ Ἱερεὺς πρέπει νά τά διδάξει πῶς καί ποῦ θά σταθοῦν.

Τό θυμιάτισμα μέ τό «κατζίον» θέλει τέχνη. Γιά νά τό ἐπιτύχετε, πρέπει νά ἐξασκηθεῖτε. Ὁ Ἱερεὺς κινεῖ ρυθμικῶς καί ἡρέμως τό «κατζίον» ποιῶν τό σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, ὥστε νά ἀκούεται ὁ ἦχος τῶν κωδωνίσκων χωρίς νά ἐνοχλεῖ.

β. Τό ἑσπέρας τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων γίνεται **ἡ λιτάνευσις τῆς ἱερᾶς εἰκόνος τοῦ Νυμφίου**, ὡς ἐξῆς: Στήν εἰκόνα τοποθετοῦνται ἐγκαίρως πρὸ τῆς ἱερᾶς Ἀκολουθίας 3 κεριά. Αὐτά ἀνάβονται πρὸ τῆς λιτανείας. Μόλις ὁ Ἱεροψάλτης ἀρχίσει νά ψάλλει τό «*Ἰδού, ὁ Νυμφίος ἔρχεται...*» ὁ Ἱερεὺς, μετά φαιλονίου, ἀφοῦ προηγουμένως θυμιάσει τήν ἱερὰ Εἰκόνα εὐρισκομένη ἐπὶ τῆς Ἀγίας Τραπεζῆς, τήν ἀναλαμβάνει στά χέρια του, τήν ἐπιδεικνύει πρὸς τόν λαό, καί προπορευομένων λαμπαδούχων, ἑξαπτερύγων καί τοῦ θυμιατοῦ, ἀρχίζει νά τήν λιτανεύει κινούμενος ἀπὸ τό κέντρο τῆς Ἀγίας Τραπεζῆς, πρὸς τά δεξιὰ καί γύρω ἀπὸ αὐτή, κατευθύνεται πρὸς τήν βορεινή θύρα καί ἐξερχόμενος διασχίζει λιτανευτικῶς καί ἀργῶς ὅλο τόν ἱερό Ναό τό δεξιό καί ἀριστερό κλίτος. Πρὸς διευκόλυνσι τῆς πορείας τῆς λιτανείας πρέπει νά διδάξετε εἴτε τά παιδιά εἴτε ἕναν Ἐκκλησιαστικὸν Ἐπίτροπο, ὁ ὁποῖος πρέπει νά προπορεύεται. Ἐν σὸν ἱερό Ναό ὑπηρετοῦν περισσότεροι Ἐφημέριοι καί εἶναι παρόντες στήν Ἀκολουθία, αὐτοὶ ἀκολουθοῦν τήν λιτανεία φοροῦντες τά ἄμφια, ἀσκεπεῖς, κρατοῦντες ἀναμμένο κερὶ. Ὁ Ἱερεὺς μέ τήν εἰκόνα περιέρχεται τόν Ναό καί ὅταν φθάσει σὸν Σολέα τήν ἀποθέτει ἐπὶ τοῦ δισκελίου

πού ἔχει ἐν τῷ μεταξύ τοποθετηθεῖ ἐκεῖ. Τήν θυμιᾶ. Τήν προσκυνεῖ, ἀφοῦ κάνει 3 μετάνοιες, καί ἀποχωρεῖ στό Ἅγιο Βῆμα.

Τό προσκύνημα τῆς εἰκόνος τοῦ Νυμφίου ἀπό τούς πιστούς θά γίνει μετά τό τέλος τῆς ἱερᾶς Ἀκολουθίας. Ἐντεταλμένοι ἄνδρες θά πρέπει νά φυλάσσουν τίς εἰσόδους τοῦ Σολέα ἐμποδίζοντες τούς πιστούς νά δημιουργήσουν ἀταξία καί ἀκαταστασία.

Μετά τήν Ἀκολουθία, τό βράδυ τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων, τό προσκυνητάρι μέ τήν εἰκόνα τοῦ Νυμφίου πρέπει νά τοποθετηθεῖ στήν οἰκεία θέσι στήν εἴσοδο τοῦ κυρίως Ναοῦ, ὥστε νά προσκυνοῦν οἱ πιστοί χωρίς νά ἐνοχλοῦν. Στούς ἱερούς Ναούς πού θά χοροστατήσουμε σέ Ἀκολουθία Νυμφίου, τό προσκυνητάρι μέ τήν εἰκόνα πρέπει νά εὑρίσκεται στόν Σολέα γιά νά προσκυνήσουμε στό «Αἰνεῖτε...»

γ. Τό ἱερό Εὐαγγέλιο τῶν Ἀκολουθιῶν τῶν Ὁρθρων διαβάζεται ἀπό τήν Ὠραία Πύλη εὐκρινῶς καί μέ ἔννοια. Ἀπαγορεύουμε τήν ψαλτή ἀπόδοσι τοῦ Εὐαγγελίου, διαρκούσης τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος. Μόνον τό 12ο Εὐαγγέλιο τῆς Μεγάλης Πέμπτης ψάλλεται, καθὼς καί τό τέλος τοῦ Εὐαγγελίου τῆς Ἀποκαθηλώσεως, γιά νά δοθεῖ ἄρκετός χρόνος στήν Ἀποκαθήλωσι. Ψάλλεται ἐπίσης τό Εὐαγγέλιο τῆς θείας Λειτουργίας τοῦ Μεγάλου Σαββάτου. Ὁ Ἱερεὺς ἀναγινώσκων μέ κατάνυξι τό ἱερό Εὐαγγέλιο φέρει ἐπιτραχήλιο καί φαιλόνιο. Ὃπου ὑπηρετεῖ Διάκονος, αὐτός κατὰ μέν τίς Ἀκολουθίες τοῦ Νυμφίου ἵσταται δεξιὰ τοῦ Ἱερέως ἀπαγγέλλοντος τό ἱερό Εὐαγγέλιο, κατὰ δέ τίς Προηγιασμένες ἀπαγγέλλει αὐτός τό ἱερό Εὐαγγέλιο ἀπό τόν Ἀμβωνα.

δ. Στήν Θ' ᾠδή τοῦ Κανόνος ὁ Ἱερεὺς ἢ ὁ Διάκονος, ὅπου ὑπάρχει, θυμιάζει κανονικά μέ τό σύννηθες θυμιατό.

ε. Στό «Αἰνεῖτε...» τῶν Αἰνῶν, ὅπου χοροστατεῖ Ἀρχιερεὺς, κατέρχεται ἀπό τόν Θρόνο καί προσκυνεῖ τήν εἰκόνα τοῦ Νυμφίου εὑρισκομένη στόν Σολέα. Πρὸς τοῦτο ἐγκαίρως, καί ἐνῶ ψάλλεται τό «Πᾶσα πνοή...», ἐξέρχεται ἀπό τό Ἅγιο Βῆμα ὁ Ἀρχιδιάκονος μέ τρικέρι καί ὁ β' διάκονος μέ δικέρι καί ἵστανται δεξιὰ καί ἀριστερά τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου. Τό αὐτό πράττουν καί ὅλοι οἱ συμμετέχοντες στήν ἱερὰ Ἀκολουθία Πρεσβύτεροι ποιήσαντες σχῆμα. Μόλις ὁ δεξιὸς Ἱεροψάλτης τελειώσει τό «Πᾶσα πνοή ...» ἀρχίζει ὁ ἀριστερός τό «Αἰνεῖτε...» σέ ἀργό μέλος Ἰακώβου τοῦ Πρωτοψάλτου. Τότε ὁ Ἀρχιερεὺς κατέρχεται ἀργά ἀπό τόν θρόνο καί προπορευομένων τῶν Διακόνων κατευθύνεται πρὸς τήν εἰκόνα τοῦ Νυμφίου καί προσκυνεῖ αὐτή κάνοντας τρεῖς μετάνοιες. Τελειῶνων τήν προσκύνησι, λαμβάνει τό τρικέρι καί ἀρχίζει νά εὐλογεῖ τόν λαό, τοῦ δεξιοῦ Ἱεροψάλτου ψάλλοντος ἡπίως τό «Εἰς πολλά ἔτη».

Καί ἐπιστρέφει στὸν θρόνο σχεδὸν ταυτοχρόνως μέ τό τέλος τοῦ «*Αἰνεῖτε...*». Τότε οἱ Ἱερεῖς ποιήσαντες σχῆμα, μεταβαίνουν πρό τῆς Εἰκόνης, κάνουν 3 μετάνοιες, προσκυνοῦν ἀνά δύο αὐτῶν, κάνουν ἄλλες 3 μετάνοιες καί ἐρχόμενοι πρό τοῦ θρόνου ποιοῦν σχῆμα καί ἀπέρχονται στό Ἅγιον Βῆμα.

ζ. Τά τροπάρια τῶν Αἵνων, τέσσερα τόν ἀριθμό, ψάλλονται, ὡς ὁρίζει τό *Τυπικό* ὅλα χωρίς περικοπές. Ὅπου πρέπει νά λεχθοῦν δύο φορές, νά λεχθοῦν.

ζ. Τό κήρυγμα γίνεται συνήθως μετά τά «*Πληρωτικά*» καί πρό τῶν Ἀποστίχων. Εὐνόητον, ὅτι τό κήρυγμα τῶν ἡμερῶν αὐτῶν δέον, νά εἶναι ὀλιγόλεπτο, σέ τόνο ἥπιο, χωρίς ρητορισμούς καί ἔντονες φωνές, ἐποικοδομητικό, ἐπίκαιρο καί κατανυκτικό. Χρειάζεται ἔμπνευσι, βίωμα, θεολογία, προσευχή καί προετοιμασία

2. Προηγιασμένες.

Τό πρωῒ τῆς Μ. Δευτέρας, Μ. Τρίτης καί Μ. Τετάρτης τελοῦνται Προηγιασμένες. Κατ' αὐτές καλό εἶναι νά προτρέψετε δι' ἀνακοινώσεων νά κοινωνήσουν τά μικρά παιδιά καί οἱ ἀσθενεῖς. Πρός τοῦτο πρέπει νά γίνει σχετική ἐνημέρωσι τῶν πιστῶν ἐγκαίρως.

3. Μεγάλη Τετάρτη.

α. Τό Ἅγιο Εὐχέλαιο τελεῖται κανονικά τό ἀπόγευμα τῆς Μεγάλης Τετάρτης τήν ὠρισμένη ὥρα, ἀπό ἓνα ἢ περισσότερους ἱερεῖς ἄν ὑπάρχουν. Οἱ εὐχές, πού διαβάζονται μετά τό Εὐαγγέλιο νά ἀναγνωσθοῦν μυστικῶς.

β. Ἡ Ἀκολουθία τοῦ Νυμφίου τό βράδυ τῆς Μ. Τετάρτης θά γίνει κανονικά. Στό «*Ὅτε οἱ ἔνδοξοι Μαθηταί...*» λιτανεύεται ἡ εἰκόνα τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου ἀπαράλλάκτως, ὅπως ἡ εἰκόνα τοῦ Νυμφίου τήν Κυριακή τῶν Βαΐων ἐσπέρας.

4. Μεγάλη Πέμπτη.

α. Τό πρωῒ τῆς Μ. Πέμπτης τελεῖται ἡ θεία Λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου μέ ἄμφια λαμπρά, ὄχι πένθιμα. Κατά προτίμησι δέ κόκκινα. Τελοῦνται δύο θεῖες Λειτουργίες, κατά τό καθορισμένο πρόγραμμα.

Τήν ἡμέρα αὐτή, καθὼς καί τό Μεγάλο Σάββατο πρωῒ, παρατηρεῖται μεγάλη ἀταξία. Ἐρχονται νά κοινωνήσουν ἄνθρωποι χωρίς ἐπίγνωσι, χωρίς προετοιμασία, χωρίς εὐλάβεια. Κοινωνοῦν καί φεύγουν. Εἶναι λυπηρό. Πότε ἄραγε θά διδαχθεῖ σωστά ὁ λαός μας γιά νά βρεῖ τήν οὐσία τῆς εὐσέδειας καί ὄχι τούς τύπους; Κάποτε ὥστόσο θά ἔπρεπε νά ἐντείνουμε καί ἐμεῖς τήν προσοχή μας, ὥστε νά κατηγήσουμε σωστά τόν λαό μας νά βρεῖ αὐτή τήν οὐσία. Ἄν τό εἶχαμε

κάνει πρό πολλοῦ, τό κακό θά εἶχε μετριασθεῖ. Γι' αὐτο πρέπει νά ἐργασθοῦμε μεθοδικῶς καί ἐπισταμένως.

6. Ἡ Θεία Λειτουργία τελεῖται συνημμένα μέ τόν Ἑσπερινό. Ἡ εἴσοδος γίνεται μέ τό ἱερό Εὐαγγέλιο.

γ. Τό ἐκτενές Εὐαγγέλιο διαβάζεται.

δ. Ὅσοι τῶν ἱερέων θά ἐτοιμάσουν Ἁγιο Ἄρτο γιά νά κρατηθεῖ στό Ἄρτοφόριο πρέπει νά προσέξουν, ὥστε νά ὁλοκληρωθεῖ τό ἔργο τους μέ εὐλάβεια.

ε. **Στήν Ἀκολουθία τῶν Ἀχράντων Παθῶν** τά Ἀντίφωνα ψάλλονται σέ γοργό ρυθμό, εἰρμολογικό. Τά Εὐαγγέλια διαβάζονται ὅλα ἀπό τήν Ὡραία Πύλη, πλήν τοῦ τελευταίου πού ψάλλεται. Μετά ἀπό κάθε Εὐαγγέλιο ὁ Ἱεροψάλτης λέγει: «Δόξα τῇ μακροθυμίᾳ Σου Κύριε, δόξα σοι». Μόνο μετά τό 12ο λέγει: «Δόξα Σοι Κύριε, δόξα Σοι».

ς. **Ἡ ἔξοδος τοῦ Ἑσταυρωμένου** γίνεται ὡς ἑξῆς:

Μετά τό Ε' Εὐαγγέλιο ὁ ἱερεὺς μέ ἐπιτραχήλι καί φαιλόνιο ἀνάβει 3 κεριά ἐπάνω στό Σταυρό, πού ἔχει μετακινηθεῖ προηγουμένως ἀπό τή μόνιμη θέση του, ἔχει ξεσκονισθεῖ καλά καί ἔχει τοποθετηθεῖ ὀρθίος στόν τοῖχο. Ὁ ἱερεὺς λαμβάνει ὕστερα τόν Σταυρό καί τόν τοποθετεῖ ἔμπροσθεν τῆς Ἀγίας Τραπέζης μέ μέτωπο πρὸς τόν λαό. Καθώς οἱ Ἱεροψάλτες ψάλλουν τά τροπάρια τοῦ οἰκείου Ἀντιφώνου, ὁ ἱερεὺς θυμιά τόν Σταυρό, πού στηρίζεται στήν Ἀγία Τράπεζα ἢ ὑποβαστάζεται ἀπό κάποιο πρόσωπο. Μετά τό θυμίαμα κάνει 3 μετάνοιες καί προσκυνεῖ τόν Ἑσταυρωμένο. Ὅταν οἱ Ἱεροψάλτες τελειώσουν καί τό τελευταῖο τροπάριο τοῦ Ἀντιφώνου καί ἐπικρατεῖ ἀπόλυτη σιγή, ὁ ἱερεὺς ἀφήνει ὀλίγα δευτερόλεπτα σιωπῆς νά περάσουν καί ἀρχίζει σιγά-σιγά νά ἀπαγγέλλει τόν α' στίχον τοῦ τροπαρίου «*Σήμερον κρεμάται ἐπὶ ξύλου ...*» τρεῖς φορές κρατώντας χρονική ἀπόστασι τῆς μιᾶς πρὸς τήν ἄλλη. Καλό εἶναι νά συγχρονισθεῖ τήν ὥρα αὐτή καί ὁ κωδωνοκρούστης, ὥστε νά κτυπᾷ τήν καμπάνα πένθιμα στή διάρκεια τῶν διακοπῶν τῆς φωνῆς τοῦ Ἱερέως. Λέγοντας ὁ ἱερεὺς γιά τρίτη φορά τό «*Σήμερον κρεμάται ...*» σηκώνει τόν Σταυρό, στρέφεται πρὸς τόν λαό καί τόν ἐπιδεικνύει καί ἀρχίζει τήν λιτάνευσί του, πηγαίνοντας δεξιά καί γύρω-γύρω ἀπό τήν Ἀγία Τράπεζα πρὸς τήν βορεινή θύρα τοῦ Ἀγίου Βήματος. Ἀπαγγέλλει ἀργά-ἀργά καί μέ διακοπές, ὑπολογίζοντας νά ὁλοκληρώσει τήν ἀπαγγελία, ὅταν θά ἔχει διασχίσει ὅλο τόν Ναό καί θά ἔχει φθάσει στόν Σολέα. Προηγουῖνται τοῦ Ἱερέως λαμπαδοῦχοι, τά ἑξαπτέρυγα καί τό θυμιατό. Ὅταν φθάσουν στόν Σολέα, τοποθετεῖ τόν Σταυρό στήν ἐτοιμασμένη θέσι καί καθώς οἱ Ἱεροψάλτες ἐπαναλαμβάνουν ψαλτά τό

«Σήμερον κρεμάται ἐπὶ ξύλου ...» θυμιᾷ. Στό «Προσκυνοῦμέν Σου τά Πάθη Χριστέ» ὁ Ἱερεὺς κάνει σεμνοπρεπῶς 3 μετάνοιες καὶ προσκυνεῖ τόν Ἑσταυρωμένο καὶ ἀποχωρεῖ μέσα στό Ἅγιον Βῆμα.

ζ. Ἡ προσκύνησις τοῦ Ἑσταυρωμένου πρέπει νά γίνει μετά τό τέλος τῆς Ἀκολουθίας. Πρὸς τοῦτο θά ἐπαναληφθεῖ καί ἐδῶ ὅ,τι ἐλέχθη γιά τήν προσκύνησι τῆς εἰκόνης τοῦ Νυμφίου. Δηλαδή ἐντεταλμένοι ἄνδρες θά κρατοῦν τίς θύρες τοῦ Σολέα καί δέν θά ἐπιτρέπουν τήν εἴσοδο σ' αὐτόν γιά προσκύνησι. Ἔτσι θά ὑπάρξει τάξις καί ἡσυχία.

η. Τό στόλισμα τοῦ Ἐπιταφίου δέον νά γίνει ἀπό εὐσεβεῖς κυρίες καί δεσποινίδες. Σέ μερικές ἐνορίες αὐτό γίνεται δι' ὅλης τῆς νυκτός τῆς Μεγάλης Πέμπτης πρὸς Μεγάλη Παρασκευή.

5. Μεγάλη Παρασκευή.

α. Ἡ Ἀκολουθία τῶν Μεγάλων καί Βασιλικῶν Ὡρῶν ἀρχίζει στίς 8.00 π. μ. Κάθε Ὡρα διαρκεῖ 0.30'. Τέλος Μ. Ὡρῶν: 10.00 π. μ. Ταυτόχρονα ἔναρξις Ἑσπερινοῦ Ἀποκαθηλώσεως. Τέλος 12 μ. Κατά τόν Μέγα Ἑσπερινό ἡ Ἀγία Τράπεζα καί οἱ Ἱερεῖς φοροῦν ἄμφια λαμπρά, ὅχι πένθιμα. Ἡ Ἐκκλησία δέν πενθεῖ πλέον. Ὁ Κύριος, μετά τό «Τετέλεσται», εἶναι πλέον Νικητής. Εἶναι ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης.

β. Τήν Μεγάλη Παρασκευή εἴθισται ἡ ὁμιλία κατά τήν Ἀποκαθήλωσι νά ἐκφωνεῖται εὐθύς μετά τά ἀναγνώσματα τοῦ Ἑσπερινοῦ καί πρὸ τοῦ Ἀποστόλου. Πρόκειται γιά ὁμιλία, ἡ ὁποία ἐνέχει μὲν ἀρκετό συναισθηματικό στοιχεῖο, ὅμως προσφέρει καί στερεά τροφή στοὺς ἀκούοντες. Τό κήρυγμα λοιπόν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς ἀπαιτεῖ λυρισμό, συγκεκριμένες θέσεις, καί μικρὴ διάρκεια. Φροντίσατε ὅσοι προτίθεσθε νά ὁμιλήσετε, νά προετοιμασθεῖτε καλά.

γ. Ὁ δίσκος στήν Ἀκολουθία τῆς Ἀποκαθηλώσεως περιάγεται μετά τό δοξαστικό τῶν ἀποστίχων «Σέ Τόν ἀναβαλλόμενον τό φῶς ὥσπερ ἱμάτιον...». Ὁ Ἱερεὺς πρὸ τοῦ «νῦν ἀπολύεις...» κάνει σχετική ἀνακοίνωσι, ὥστε οἱ συνεργάτες του κατά τήν ἀπαγγελία τοῦ Τρισαγίου καί τήν ψαλμωδία τῶν Ἀπολυτικίων νά ὁλοκληρώσουν τό ἔργο τους.

δ. Ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἐπιταφίου τελεῖται στοὺς Ναούς μέ τά φῶτα ὅλα ἀναμμένα καί ἄμφια λαμπρά. Ὁ Ἱερεὺς καί ὁ Διάκονος ἐνδύονται στόν Κανόνα ἅπασα τήν ἱερατικὴ στολή. Στήν ἀρχή κάθε στάσεως, ὁ Ἀρχιερεὺς ἢ ὁ ἱερεὺς θυμιᾷ τόν Ἐπιτάφιο καί τόν λαό, ἐπὶ δέ τό «Ἐρραναν τόν Τάφον» ραντίζει τόν Ἐπιτάφιο καί ὅλο τόν λαό περιερχόμενος τόν ἱερό Ναό.

ε. Μετά τήν περιφορά τοῦ Ἐπιταφίου καί τήν ἐναπόθεσι τοῦ Σώματος ἐπὶ τῆς Ἀγίας Τραπέζης, τοποθετεῖται στό Κουβούκλιο τό ἱερό Εὐαγγέλιο, ὥστε αὐτό νά προσκυνεῖ ὁ λαός πού συνεχίζει νά προσέρχεται γιά προσκύνησι τοῦ Ἐπιταφίου.

6. Μέγα Σάββατο.

α. Κατ' αὐτό τελοῦνται δύο θεῖες Λειτουργίες πρὸς ἐξυπηρέτησι τῶν πιστῶν, ὅπως καί τήν Μεγάλη Πέμπτη κατὰ τό ἰσχύον Πρόγραμμα.

β. Κατά τό «Ἀνάστα ὁ Θεός» κρούονται χαρμόσυνα οἱ κώδωνες καί σκορπίζονται κατὰ τήν τάξι τά βαῖα.

7. ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

α. Κροῦσις κωδῶνων στίς 11 μ.μ. Ἐναρξίς Ἀκολουθίας Μεσονυκτικοῦ μέ τά φῶτα σθησμένα. Στίς 11.30' μ. μ. ἀρχίζουν οἱ ψάλτες νά ψάλλουν μέσα στό Ἱερό τό «Ἰδού σκοτία καί πρωῒ...». Στίς 11.40 μ.μ. ὁ Ἱερεὺς ψάλλει τό «Δεῦτε λάβετε φῶς...» πού ἐπαναλαμβάνουν καί οἱ χοροὶ τῶν ψαλτῶν. Ὁ Ἱερεὺς ἀπὸ τῆς Ὡραίας Πύλης προσφέρει τήν λαμπάδα του στοὺς πιστοὺς γιά νά ἀνάψουν τίς δικές τους. Τό Ἅγιο Φῶς ὁ Ἱερεὺς τό λαμβάνει ἀπὸ τήν ἀκοίμητη κανδήλα πού καίει πίσω ἀπὸ τήν Ἀγία Τράπεζα. Στά 20 λεπτά πού μεσολαβοῦν μέχρι τῆς 12ης μεσονυκτίου, ὁ Ἱερεὺς ἐπὶ κεφαλῆς πομπῆς κατευθύνεται πρὸς τήν ἐξέδρα, πού εἶναι στημένη στό προαύλιο τοῦ Ναοῦ. Προπορεύονται λαμπαδοῦχοι, ἑξαπτέρυγα, τό λάβαρο τῆς Ἀναστάσεως, ἡ εἰκόνα Τῆς κ.λπ. **Ἐπὶ τῆς ἐξέδρας διαβάζεται τό Εὐαγγέλιο καί τό Ἀναστάσιμο μήνυμά μας καί στίς 12 ἀκριβῶς ὁ Ἱερεὺς ἀπαγγέλλει τό «Δόξα τῇ ἁγίᾳ καί ὁμοουσίᾳ...» καί ψάλλει τό «Χριστὸς Ἀνέστη...».**

β. Ὁ δίσκος περιάγεται ἀπὸ τοὺς συνεργάτες τῆς ἐνορίας ἐγκαίρως, εὐθὺς ἅμα τῇ ἐξόδῳ τῆς ἱερατικῆς πομπῆς πρὸς τήν ἐξέδρα.

γ. Ἀπὸ τῆ Μεγάλη Παρασκευὴ νά ὑποδείξετε στοὺς πιστοὺς νά παραμείνουν στήν ἀναστάσιμη θεία Λειτουργία.

Συνεννοηθῆτε μέ τοὺς Ἱεροψάλτες σας γιά τήν τήρησι τοῦ κάτωθι :

12 Μεσονυκτίου: Ἀκολουθία Ἀναστάσεως

12-12.45' πρωῒνή: Ὁ Ὁρθρος. Ὁ Κανὼν ἀρχίζει νά ψάλλεται ἤδη ἀπὸ τήν ἐξέδρα καί καθὼς ἡ πομπὴ ἐπιστρέφει στὸν Ναό. Τοὺς εἰρμούς δέν ἐπαναλαμβάνουμε.

12.45 - 2.00 πρωῒνή: Ἡ Θεία Λειτουργία.

8. Η ΑΓΑΠΗ

Τήν Κυριακή τοῦ Πάσχα στίς **10.00 π. μ.** θά τελεσθεῖ στόν Μητροπολιτικό ἱερό Ναό τοῦ Ἀγίου Νικολάου Καισαριανῆς ὁ Ἑσπερινός τῆς Ἀγάπης. Θά συμμετάσχετε ὅλοι, Πρεσβύτεροι καί Διάκονοι. Πρὸς τοῦτο θά ἀφιχθεῖτε μέχρι τίς **9.30 π.μ.** στόν Μητροπολιτικό Ἱερό Ναό γιά νά ἐνδυθεῖτε.

Στούς ἐνοριακούς Ναούς ὁ Ἑσπερινός τῆς Ἀγάπης θά γίνει τό ἀπόγευμα τήν ὠρισμένη ὥρα.

Συνημμένως ἀποστέλλουμε καί τό Μήνυμα τοῦ Πάσχα γιά νά τό ἀναγνώσετε στόν οἰκεῖο τόπο.

*

Ἀγαπητοί μου Ἀδελφοί

Ἡ ὑμνολογία τῆς Ἐκκλησίας μᾶς ὑποδεικνύει τόν ἀγῶνα μας αὐτές τίς ἡμέρες:

«Κολληθέντες τῷ Κυρίῳ, πάντα σπεύδοντι παθεῖν, ἔτοιμοι γενώμεθα, πρὸς ἐμπαιγμόν, πρὸς ἐμπτυσμούς, πρὸς χλεύην, ὅπως τοῖς ἀχράντοις αὐτοῦ Πάθεσι, συνδοξασθῶμεν πιστοί». (Τροπάριον τῆς α' ᾠδῆς τοῦ Τριωδίου τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων εἰς τό Ἀπόδειπνον).

«Σωφροσύνη, κοσμήσαντες τόν βίον, καί φρονήσει, φυλάξαντες τήν πίστιν, δικαιοσύνης τρόπους πορισώμεθα, ἵνα ἐν ἀνδρείᾳ, συνακολουθοῦντες, Χριστῷ συσταυρωθῶμεν» (Τροπάριον τῆς η' ᾠδῆς τοῦ Τριωδίου τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων εἰς τό Ἀπόδειπνον).

Σᾶς εὐχομαι καλή δύναμι καί ὁ Κύριος νά μᾶς στηρίζει στήν πίστι, στό καθῆκον καί στήν ἀποστολή μας.

Στίς οἰκογένειές σας χαρίζω τήν ἀγάπη μου καί τίς εὐχές μου.

Καλή Ἀνάσταση καί Χρόνια Πολλά.

Μετά πατρικῶν εὐχῶν καί ἀγάπης.

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ο Καίσαριανῆς Βύρωνος καί Ὑμηττοῦ Δανιήλ.